

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

T M I K

2
2015

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

3,90
EUR

9 177 0 3 5 0 14 3 4 0 0 8

TEMA MESECA

120 let
Planinskega vestnika

INTERVJU

Stanko Klinar
Rudi Rauch

Z NAMI NA POT
Brenta

120 let
Planinskega
vestnika

AKCIJA 50% POPUST

Iz mojega življenja v gorah – faksimile z dodatkom

V letu 2008 smo beležili 150. obletnico rojstva dr. Juliusa Kugyja in 60. letnico smrti prevajalke Mire Marko Debelakove. Izdan je bil reprint prve in najpomembnejše Kugyjeve knjige *Iz mojega življenja v gorah*, ki je leta 1937 v slovenskem prevodu Mire Marko Debelakove izšla pri Planinski matici.

V prilogi *Pisma* je poleg spremnega eseja urednika knjige Andreja Mašere tudi reprint članka Franceta Avčina *Ob odkritju spomenika Kugyju*, ki je bil objavljen v *Planinskem vestniku* št. 9/53. V njem avtor, ki je še osebno poznal velikega alpinista, dokazuje Kugyjevo čisto slovensko poreklo. V prilogi je tudi rodbinsko deblo družine Kugy, ki ga je skrbno pripravil Peter Hawlina in ki nedvomno potrjuje Avčinova dognanja. Objavljeni so tudi prevodi dopisovanja med Kugyjem in Miro Marko Debelakovo.

Format: 148 mm x 210 mm; 232 strani faksimile, dodatek: 40 strani

V času od 15. 2. 2015 do 15. 3. 2015 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 17,50 €* (redna cena: 35,00 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštne plača naročnik.

IZ PLANINSKE TRGOVINE

Zimski meseci so kot nalašč za prebiranje literature. Podaljšane večere si lahko krajšate z leposlovjem iz Planinske trgovine PZS. Za načrtovanje in izvedbo planinskih tur pa bodo dobrodošla družba zemljevidi in vodniki. Tako boste dobro pripravljeni na sezono. Spomnimo naj vas, da je na voljo kar nekaj vodnikov, zemljevidov pa tudi druge literature po zelo ugodni ceni.

Izbirate lahko tudi med tekstilnimi izdelki, opremo in pripomočki, svetilkami, pripomočki za orientacijo. Torej, za vsakega se bo nekaj našlo. Več o izdelkih si lahko ogledate na: <http://www.pzs.si/trgovina.php>

Vabljeni k nakupu!

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, **po pošti**: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, **po telefonu**: 01 43 45 684 v času uradnih ur, **faksu**: 01 43 45 691, **brezplačna telefonska številka**: 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), **e-naročila**: narocilo@pzs.si ali **spletna trgovina PZS**: <http://trgovina.pzs.si>. **Uradne ure** v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, **telefon**: 08 380 67 30, **faks**: 04 589 10 35, **e-naročila**: info@planinskimuzej.si.

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
115. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradško, Marta Krejan Čokl,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate,
Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVEC:

Peter Šilak

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar Trobešek, Marta Krejan Čokl,
Katarina Marin Hribar, Mira Hladnik

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 5000 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva
in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez
privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-
8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana.
Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna
številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25%
popusta na letno naročnino Planinskega vestnika.
Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu
številke. Ob spremembi naslova navedite tudi
stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do
1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS
in Javna agencija za knjigo RS.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Jalovec Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih
opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila
na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora.
Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega
se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo
iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo
revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta
prevzeti nobene odgovornosti za morebitne
poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel
kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po
navodilih iz te revije.

120 kilogramov štiri metre v višino

Kdo ve, kako ponosni nase bi bili danes tisti planinci, ki so davnega leta 1895 dobili idejo o posebnem glasilu o gorah in planinski organizaciji, če bi vedeli, da bo februarja leta 2015 praznovalo svojo stodvajsetletnico in tako postala najstarejša slovenska revija, ki še vedno izhaja? Lahko jim samo čestitamo. Celo vrsto čestitk ob tem jubileju prejmeta tudi uredništvo in Planinska zveza. Prav je, da se o tem izjemno lepem jubileju piše in govori, naj se širi glas o tem, za Slovence in njegovo kulturo gotovo posebnem dogodku.

Ob množici novinarskih vprašanj, ki smo jih v uredništvu prejeli, se bom ustavil pri nekaterih, meni bolj zanimivih. Eden teh so pomembni dogodki, mejniki v življenju Planinskega vestnika. Mejnik je lahko zgodovinski: pred prvo svetovno vojno, med vojnami, po drugi svetovni vojni, po osamosvojitvi Slovenije. Lahko so mejniki obdobja dela posameznih urednikov. Teh jih je bilo v 120 letih zgolj osem, med njimi pa beleži največ letnikov Tine Orel, kar 30, dr. Josip Tominšek pa je bil urednik najdlje časa – kar 32 let, povprečje pa je 15 let na urednika. Mejnik bi na primer lahko bila uvedba barvne tehnike leta 2001; pred tem je revija izhajala v črno-beli tehniki. Eden od mejnikov bi lahko bil tudi format, ki ga je naše uredništvo leta 2010 s približne velikosti današnje revije National Geographic povečalo skorajda na velikosti A4. Nekatere je zanimalo, ob katerih pomembnih dogodkih slovenskega planinstva, vse od postavitve Aljaževega stolpa na vrhu Triglava leta 1895, je bil PV zraven. Pri vseh! Teh je seveda toliko, da niti najodmevnejših v tem skromnem uvodniku enostavno ne moremo povzeti. Še druge je zanimalo, če smo ob jubileju naredili kakšno statistiko. Prav posebej za to je nismo, so pa znani tile podatki: v 120 letih je izšlo več kot 1300 števil na skoraj 60.000 straneh; za PV je pisalo več kot 10.000 različnih avtorjev; napisali so preko 40.000 člankov (sem ne štejemo avtorjev vestičarskih zvrsti, tj. novičk). Pa še tale zanimiv podatek: naš tehnični urednik, ki ima pri roki vseh 120 letnikov, jih je zložil v višino. A veste, koliko merijo? Skoraj 4 metre! Njihova skupna teža pa znaša okoli 120 kilogramov!

Ali v uredništvu še hranimo prvo številko, ki je izšla pred 120 leti? Uredništvo svojih prostorov sicer nima, imajo pa na Planinski zvezi še shranjene vezane letnike vseh dosedanjih izdaj, tudi prvo. Vse stare izdaje boste našli v Narodni univerzitetni knjižnici, v Mestni knjižnici Ljubljana, pa še v kateri drugi. Nekatere je zanimalo, za katere vsebine je največ zanimanja v elektronskem kazalu PV. Žal ne vemo, saj iskalnik tega ne omogoča. Morda bo po nadgradnja spletnega iskalnika lahko dala odgovor tudi na to vprašanje. Upajmo, saj bi to zanimalo tudi nas.

Nekateri so me vprašali, kaj je zame kot odgovornega urednika največji izziv. Teh je kar precej. Da bo PV dostojno povzemal bogato dejavnost planinske organizacije in da bo obenem dovolj vabljev za vse ljubitelje gora, da bi vsak mesec našli primerne teme meseca, ki bodo zanimive za čim širši krog bralcev; da bi bila revija vsebinsko in oblikovno tako kvalitetna, kot so najboljše evropske gorniške in alpinistične revije; da bi uspešno krmaril delo uredništva; da bi revija izšla vsak mesec do roka, to je do 15. v mesecu; da bo v reviji čim manj napak ...

O tem, kaj pomeni Planinski vestnik za planinsko organizacijo, pa tudi slovensko kulturo, na tem mestu ne bom pisal, saj so o tem v nadaljevanju več napisali naši gostje. Eno najpogostejših novinarskih vprašanj pa je bilo, kako vpliva kriza na nas in o tem, zakaj se je PV lahko ohranil tako dolgo časa. Kot v uvodnem članku piše Škodič, je bilo v preteklosti že več poskusov iskanja "skrivnosti" tako dolgega preživetja revije, a nikoli do konca odkrite. Jaz mislim, da je obstal zaradi navezanosti bralcev do planinske organizacije in do naših gora.

Vstopamo v 13. desetletje izhajanja. Naj tako ostane tudi v bodoče, kriza gor ali dol. Še naprej računamo na vas.

Vladimir Habjan

4 Obletnice

120 let Planinskega vestnika

Dušan Škodič

28 Sončna Brenta *Morda najlepša skupina v Dolomitih*

Andrej Mašera

Opisi tur

- Iz Molvena do kočice Pedrotti
- Via delle Bocchette Alte
- Via delle Bocchette Centrali
- Cima Tosa

Visoko nad dolino Val Brenta Alta, levo Cima Tosa in Crozzon di Brenta, na obzorju Cima Presanella Foto: Aleksandar Gospić

39 Loška stena

Zimska tura z nepričakovanim zapletom

Nina Turnšek

UVODNIK

120 kilogramov štiri metre v višino 1

Vladimir Habjan

OBLETNICE

120 let Planinskega vestnika 4

Dušan Škodič

JULIJSKE ALPE IZ ZGODOVINE

Izjemna pot in izjemen zapis 14

Ivan Tušek, povzel Marjan Bradeško

INTERVJU

Stanko Klinar 18

Jože Mihelič

NAD ZADNJO TRENTO

Med Škrbino za Gradom in Jalovcem 22

Gorazd Gorišek

MISEL

Planinski vestnik, 120 let 27

Igor Škamperle

KOLUMNA

Zgodba o labodu 27

Dušan Klenovšek

Z NAMI NA POT

Morda najlepša skupina v Dolomitih 28

Andrej Mašera

LOŠKA STENA

Zimska tura z nepričakovanim zapletom 39

Nina Turnšek

ZGODOVINA

Ob minuli 90-letnici 42

Žarko Rovšček

ZAHODNI JULIJI

Špik Hude police/ Cima di Terrarossa 45

Olga Kolenc

LITERARNI RAZPIS

Peca ostaja 48

Vida Voglar

KOLUMNA

Nefretete 50

Tone Škarja

INTERVJU

Pogovor z Rudijem Rauchom 52

Žarko Rovšček

SLOVENSKO-HRVAŠKO PLANINSTVO

Več kot sto let sodelovanja PZS in HPS 54

Krunoslav Milas in Alan Čaplar

V DEŽELI ČRNEGA ORLA

Neuspešno v Prokletije 58

Mojca Stritar Kučuk

MLADINA IN GORE

Tržičani zmagovalci 26. državnega tekmovanja 61

Sporočilo za javnost, povzel Mire Steinbuch

MINIATURA

Reka v kanjonu 62

Aleš Nosan

VARSTVO NARAVE

O ptičjem limu 64

Dušan Klenovšek

ZELIŠČA NAŠIH GORA

Hrast (Quercus sp.) 64

Lovro Vehovar

PREZGODNJE SLOVO

Tomaž Planina 66

Jurij Kunaver, Emil Leon Sekne

NOVICE IZ VERTIKALE 67

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE 68

PISMA BRALCEV 68

PLANINSKA ORGANIZACIJA 68

TNP 72

V SPOMIN 72

Vsebine vseh Planinskih vestnikov od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si

Zgodba o zgodbi za zgodovino

120 let *Planinskega vestnika*

Dušan Škodič

S to številko obeležujemo častitljivo 120. obletnico izhajanja *Planinskega vestnika*, najstarejše še izhajajoče slovenske revije. Prva številka našega mesečnika je izšla 8. februarja 1895, izdalo pa jo je tedaj le dve leti staro Slovensko planinsko društvo (SPD) v Ljubljani.

Z izjemo vojnih let, ko je izhajal zelo okrnjeno ali celo prenehal, je *Vestnik* v dosedanjih več kot 1300 številkah razveseljeval, izobraževal in kulturno ozaveščal cele generacije naših planincev. Danes ga izdaja naslednica nekdanjega SPD, Planinska zveza Slovenije (PZS). V preteklosti je bilo

sta bila to res navezanost našega naroda na gore, njihovega pomena za nacionalno identiteto ter s tem potreba po glasilu, ki bi bralcu nudilo splošne informacije, uporabne nasvete ter ga seznanjalo z delovanjem planinske organizacije. Ta je imela v različnih zgodovinskih obdobjih različen pomen in poslanstvo.

je spreminjal *Planinski vestnik*, ki je skozi vsa obdobja vseeno obdržal nekaj skupnih točk. Vedno je predstavljal uradno glasilo svoje planinske organizacije, zavzemal se je za splošno sprejete in uveljavljene družbene vrednote, skušal je biti vsebinsko raznolik ter kljub poudarjanju nacionalnih interesov ostajal politično nevtralen. Verjetno je tudi to eden pomembnejših razlogov navezanosti dela naročnikov, ki mu ostajajo zvesti cela desetletja. Prav v tej njegovi dolgoživosti se skriva največja vrednota. To je vloga našega najpopolnejšega planinskega arhiva, ki je

že več poskusov iskanja "skrivnosti" tako dolgega preživetja revije, ki nikoli ni imela visoke naklade, niti ni bila komercialno zastavljena, saj z izjemo zadnjih let ni bila dostopna v prosti prodaji. Posledično se je skozi vso svojo zgodovino soočala s težavami zaradi pomanjkanja denarja, njeno izhajanje pa so občasno v zagato spravljali tudi nerazumljivi ukrepi posameznih veljakov krovne organizacije. A *Vestnik* se je kljub temu obdržal do današnjih dni, čeprav njegove skrivnosti nismo nikoli zadovoljivo pojasnili. Morda

Pomen in poslanstvo

Članstvo v SPD je v zgodnjem obdobju, se pravi še v času Avstro-Ogrske in do začetka prve svetovne vojne, pomenilo prej zaveden odnos do slovenstva in domovine kakor pa do naravnih lepot gorskega sveta. Bil je čas prebujanja narodne zavesti, ko so Nemci segali po naših gorah in prav zaradi tega je bila ustanovljena SPD. Šlo je predvsem za zbiranje in druženje ljudi z narodno zavednimi cilji. Kasneje se je poslanstvo planinske organizacije spreminjalo, prav tako se

po digitalizaciji dejansko postala "školjka, ki si jo daš k ušesu, da poslušáš šum časa. Ko planinske organizacije v današnji organiziranosti ne bo več, bo edino *Planinski vestnik* tisti, ki je kaj ohranil za zanamce. Boljšega arhiva za nazaj, kot je to glasilo, obstoječa organizacija nima." (Strojin, *Planinski vestnik*, 1990, št. 2, str. 50) *Planinski vestnik* je bil v svojih prvih letih deloma vezan na članstvo v SPD. Možno je bilo biti samo član SPD, ki je brezplačno prejemal revijo ali zgolj naročnik revije, saj v starih kolofonih zasledimo obvestilo, da je

znašala društvena članarina skupaj z revijo tri goldinarje, zgolj naročnina na revijo pa dva goldinarja. Samega članstva brez revije SPD še ni ponujal, zato lahko sklepamo, da je bilo v prvih letih število članstva v SPD precej podobno številu naročnikov na *Planinski vestnik*. Vodstvu se je očitno zdelo izredno pomembno, da s svojimi mislimi in načrti prodre med vse članstvo. To je imelo velik pomen, kajti moramo se zavedati, da kljub velikemu opravljenemu delu z gradnjo slovenskih poti in koč ter kljub neverjetno uspešnemu zbiranju sredstev za vse te podvige članstvo v SPD nikakor ni bilo visoko, kakor bi lahko sklepali po gorečnosti planinske srenje, ki se je upirala ponemčevalni politiki. Leto pred začetkom prve svetovne vojne je imela SPD le okoli 3400 članov, približno takšna je bila torej tudi naklada revije.

Na samem začetku

Njen urednik je postal ugledni jezikoslovec in profesor Anton Mikuš, ki je v prvem uvodniku razkril namen, s katerim je SPD začela izdajati svoje uradno glasilo: "Da društvo tudi v tem oziru doseže svoj namen, sklenil je odbor 'Sl. pl. dr.' od leta 1895. počenši izdavat

Slovcih se je do nedavnega premalo gojila turistika, in krasote naših dežel so bile tujcem bolj znane nego domačinom. Tujci so se navduševali za prirodne lepote naših pokrajin, a domačini niso poznali biserov, kateri dičijo slovensko zemljo." Kot lahko vidimo, je bil na začetku izhajanja v *Planinskem vestniku* dejansko zelo prisoten nacionalni element, v oči pa nam zagotovo najbolj pade arhaična slovenščina, z razumevanjem katere se moramo kar lepo potruditi. Seveda revija v prvih letih še zdaleč ni bila tako obsežna, kot jo poznamo danes, izhajala je v manjšem formatu in na zgolj šestnajstih straneh, tako da si komajda zasluži svoje ime.

Naša beseda za naš boj

Mikuš, ki jo je urejal štirinajst let, se je po svojih močeh kljub skromnemu

le v gorah, tudi z blatenjem po nemškem časopisju.

Zasledimo še nekaj, česar se tako *Planinski vestnik* kot današnja Planinska zveza Slovenije nista nikoli znebila. Že od prvega letnika dalje opazimo pozive k rednejšemu plačevanju planinske članarine in obvestilo, da neplačniki v prihodnje tudi revije ne bodo več prejeli.

Že takoj na začetku je hotel biti *Vestnik* tudi praktičen pripomoček planincu, ki ga je seznanjal z voznimi redi javnih prevozov do planinskih izhodišč, obveščal ga je o popustih voznine za člane SPD in o razpisanih društvenih izletih.

Finančna situacija je bila ves čas slaba, zato so se izdajatelji že takoj zatekli k oglasnemu marketingu, ki je bil glede na format in obseg revije nenavadno obsežen. Od že omenjenih šestnajstih

Letnika 1946 in 1947 sta izšla pod imenom *Gore in ljudje*. Bil je čas povojne izgradnje in hoja v gore je dobila naprednejši pomen v smislu množične fizkulture dejavnosti in želje po premikanju meja človeške vzdržljivosti in spretnosti; nov, vrednejši pomen so dobili predvsem alpinistični dosežki. Uvodni članek je napisal kar notranji minister Zoran Polič z naslovom *Planinstvo v novi dobi*. *Planinski vestnik* je tako za dve leti postal *Glasilo odbora za planinstvo in alpinistiko*, z letom 1948 pa mu je bilo spet vrnjeno staro ime, ki je v veljavi še danes.

blagemu planinoslovstvu posvečen mesečnik, kateri bode objavljala zanimljiva predavanja in različne planinoslovne spise in slike. Oziral se bode časopis tudi na promet in donášal različne društvene vesti in domače in tuje turistične in planinoslovne novice ter tudi poročal o delovanju Slovenskega planinskega društva in sličnih društev po drugih deželah. Priobčevali bomo tudi živopisne znamenitih slovenskih hribolazcev iz prejšnjih časov, tako n. pr. o prvaku slovenskih turistov Valentinu Staniču. V nas

prostoru trdil bralstvu priobčiti zanimive članke in spise s področja planinstva, dobro pa je bilo razvidno tudi to, da revija izpolnjuje vlogo društvenega glasila. Tako lahko v njem občasno beremo obsežna poročila, pravzaprav zapisnike občnih zborov osrednjega društva ali podružnic, razne proredne k zbiranju sredstev za nadelavo ter označevanje novih poti in gradnjo koč ter celo javne polemike SPD z nemškimi društvi, ki so v tistem času hudo nagajala naši planinski organizaciji. Ne

strani je bilo namreč za celi dve strani komercialnih reklam, niti ne nujno povezanih s planinstvom. Med zanimivejšimi oglasi tako najdemo pleskarske storitve, kamnoseške izdelke za cerkve in grobove ter razne t. i. planinske likerje, izdelane iz originalnih kranjskih zelišč, narejene nalašč za planince.

Tominškovo viharjenje od Avstro-Ogrske do druge svetovne vojne

Leta 1908 je uredniško mesto prevzel dr. Josip Tominšek, mlajši brat tedanjega

Uredniki *Planinskega vestnika*: Anton Mikuš, Josip Tominšek, Arnošt Brilej, Tine Orel, Marijan Krišelj, Milan Cilenšek, Marjan Raztresen, Vladimir Habjan

odločnega predsednika SPD Frana Tominška. Josip je bil tako kot Mikuš jezikoslovec, sicer pa literarni zgodovinar in gimnazijski profesor. Takoj po nastopu je bralcem obljubil prenovo revije, ki naj bi prišla med ljudi natisnjena na nekoliko boljši papir ter opremljena z ilustracijami in fotografijami. Hkrati je nekoliko naraslo število strani in revija je posledično lepo napredovala na estetskem področju. Tominškova doba urednikovanja je trajala kar 32 let, vendar je zaradi prve vojne vihre lahko uredil le 26 letnikov. V letih pred prvo svetovno vojno zasledimo tudi novost, namreč ob

glavnem uredniku Tominšku se pojavi še odgovorni urednik Svitoslav Breskvar. Tominšek se je leta 1911 preselil v Maribor, kjer je prevzel mesto ravnatelja na klasični gimnaziji, kjer je ostal do upokojitve. Tako je bilo praktično vse to obdobje uredništvo *Planinskega vestnika* dejansko v Mariboru. Doba urednikovanja Josipa Tominška lahko v grobem razdelimo na dva dela, med katera se je vrnila vojna, ko se

je izhajanje začasno prekinilo. Zadnja številka leta 1914 je bila črno obarvana, vsebinsko in oblikovno. V njej najdemo veliko posvetilo na fronti padlemu Bogomilu Brinšku in še nekaterim vidnim društvenim članom ter resna opozorila, da ima SPD velike gnotne težave zaradi vojaške mobilizacije in prihajajoče vojne. Planinske kočje so ostale zaprte, tako da je izpadel ves dohodek, usahnile so tudi vse oblike donacij. Zato je prihajalo do zamud

V času prve svetovne vojne in takoj po njej je bilo izhajanje najbolj ogroženo. Za leta 1915–1919 je izšla le prehodna številka, leta 1920 ni bilo nobene, po tem pa so se razmere za Slovence v novi kraljevini Jugoslaviji umirile in z letom 1921 je *Planinski vestnik* ponovno izhajal redno vsak mesec. Med drugo svetovno vojno je bilo izhajanje prav tako moteno, vendar je uredništvo kljub težkim razmeram opravilo veliko delo. V letih 1942–1944 je izhajal v združenih številkah na dva ali tri mesece, leta 1945 je izšel zbornik za celo leto, po letu 1946 pa je izhajanje ponovno steklo.

Kaj vse nam lahko povedo stari *Planinski vestniki*?

Da je naša revija zelo bogat arhiv slovenskega planinstva, pripovedujejo tudi zanimive *cvetke*, ki smo jih za vas nabrali iz starih števil. Predstavljajo ogledalo nekdanjega razmišljanja glede planinstva in njegovega pomena v določenih časovnih obdobjih. Sto dvajset let je dolga doba in nekateri pogledi so se do današnjih dni že zelo spremenili. Nekateri pač manj, kot bi pričakovali ...

V letniku 1898 najdemo prepis zanimivega razmišljanja Franceta Kadilnika iz leta 1875. V njem pravi, da je vzpon na Triglav (večina vzponov je tedaj potekala le z gorskimi vodniki) zelo težaven in da jih mnogo omaga na Malem Triglavu, nekateri že tudi niže. Pri tem pa včasih prihaja do nepoštenja. Ljudje svoja imena napišejo na listke, ki

jih diskretni vodnik nato odnese in shrani v steklenico, ki je v ta namen spravljen v kamniti piramidi na vrhu Triglava. Aljaževega stolpa tedaj namreč še ni bilo. V tistih letih so namreč časopisi občasno objavili kratke novice, kdo je v zadnjem času osvojil Triglav – in posledično je med ljudmi prihajalo do raznih komentiranj in seveda zavisti glede dvomljivih dosežkov ...

pri tisku in kljub dobrim namenom je z mesecem avgustom izšla zadnja številka.

Ko nemško nevarnost zamenjajo krivične meje

Po koncu vojne in razpadu monarhije se je marsikaj spremenilo. Slovenci so postali "pravi narod", saj so bili v Kraljevini SHS oziroma kasnejši Kraljevini Jugoslaviji končno priznani, žal pa je zaradi mešetarnjenja zaveznikov na drugi strani nove italijanske meje ostala tretjina našega ozemlja in prebivalcev. Po drugi strani je izginila germanizacija, zato se je tudi poslanstvo SPD in *Planinskega vestnika* temu primerno spremenilo.

SPD je po koncu vojne potrebovala eno leto, da je popravila izropane in poškodovane kočice ter znova začela z izdajanjem revije. Iz pisanja v letu 1921 veje velika grenkoba in razočaranje nad političnimi spletkami v Londonu, zaradi katerih je bila izgubljena Primorska, po nespretno izpeljanem plebiscitu pa še Koroška:

"Zrušila se je stara država, ki nas je trdo oklepala. Vstala je Jugoslavija, vse je vzki-pelo od radosti. Mislili smo, da je za nas napočil zlati vek. Toda kaj so pravili stari Rimljani: *Timeo Danaos et dona ferentes*. Bojim se Danajcev, tudi ko prinašajo darove. In res, prišli so, pozdravljeni v znamenju zlate svobode, a obenem so zasedli in obdržali naše najlepše pokrajine in niso nam bili v pomoč nasproti sovražniku na severu. Danes je naš narod naravnost razkosan ..." (*Planinski vestnik*, 1921, št. 1, str. 18)

A treba je bilo preživeti in tudi nova država je imela svoje slabosti, čeprav na planinskem področju tega ni bilo ravno čutiti. Oba brata Tominšek sta za svoje predano delo od kralja Aleksandra prejela visoki državni odlikovanji.

V povojnem obdobju *Planinski vestnik* ni bil več vključen v društveno članarino, ampak je postal v celoti odvisen od naročnikov. Nov začetek je bil težak, prvo

FOTO: DEJAN TONKEL

Bojan Rotovnik, predsednik Planinske zveze Slovenije: "*Planinski vestnik* je v svoji bogati zgodovini uspešno združeval vsebine, ki so zanimive za širok krog ljubiteljev gora z vsebinami, ki so pomembne za planinsko organizacijo. Verjamem, da bo *Planinski vestnik* tudi v prihodnje ohranjal primerno razmerje med raznovrstno planinsko tematiko in tako še naprej ostal osrednja slovenska revija s področja planinstva, obenem pa tudi revija planinske organizacije – in to bi tudi bila moja osrednja želja ob 120-letnici revije. Ob tej priložnosti bi se zahvalil vsem, ki so od začetkov do danes kakorkoli sodelovali pri ustvarjanju spoštljive tradicije *Planinskega vestnika*."

ARHIV TOMA VIRKA

Tomo Virk, književnik, literarni teoretik, esejist, prevajalec: "*S Planinskim vestnikom* sem se spoprijateljil pri štirinajstih letih. Tedaj sem poletja preživel na Češki koči in v deževnih dnevih požiral vezane stare letnike te žlahtne, že takrat legendarne revije. Povsem me je prevzela in med drugim navdušila za alpinizem. Pozneje so me pritegovale še druge vsebine novjših in starejših letnikov: literarne (malo po prvi svetovni vojni je *Planinski vestnik* v nekaterih literarnih krogih veljal za najboljšo literarno revijo), topopisne, kulturnozgodovinske in celo filozofske. Do danes sem se dodobra prepričal, da ta odlična revija s svojo dolgo zgodovino ne pomeni le osrednjega stebra gorniške kulture, temveč je tudi eden najpomembnejših kulturnih in kulturnozgodovinskih dokumentov, kar jih Slovenci imamo."

ARHIV DUŠANA JELINIČA

Dušan Jelinič, novinar, pisatelj in alpinist: "*Planinski vestnik* je večno mlada revija, ker temelji na barvah. Njegova harmonična sestava ustvarja sanjavost, ki ti pričara naravo, nebo in daljna obzorja. Barvna je naslovnica, barvne so slike v notranjosti, v raznih odtenkih pa so tudi barvni prispevki, ki sestavljajo njegovo vsebino. Iz teh barv pa veje izhaja sveži zrak naših gozdov, rezka sapa naših sten, zarja oddaljene narave, ki ti je v trenutku domača. *Planinski vestnik*, ki pri meni doma domuje že desetletja (še vse stare izdaje hranim, vezane v častitljive lepenkaste črnozelenelene obloge), ima čudno alkimijo: – na izzivalno belih listih se bohotijo gorske steze, zeleni travniki in tako domača pokrajina, daki bi kar stopil vanjo, in že bi se že znašel tam, kjer si zagotovo nekoč že bil. *Planinski vestnik* te popelje na naše, od generacij sanjačev že desetletja zlizane stene, potem te potegne v kraško vasico, nato te dvigne do himalajskih prerij ter te spet nežno spusti na nam tako znana razpotja. In veš, da tudi ko si se povzpel do višav, boš vselej doma, saj ti bodo prišli naproti prijatelji, ki soustvarjajo tvoj vsakdan. In dejansko sem se še kot otrok tresel ob tedaj nepredstavljivih vzponih Klementa Juga, – stare *Planinske vestnike* sem imel vezane v častitljive lepenkaste črnozelenelene obloge –, se veselil herojskih časov prvih tedaj jugoslovanskih odprav v tuja gorstva ter se tako naposled podal na pot, ki te pelje navzgor le zato, da bi se nato spetle vrnil k izhodišču. *Planinski vestnik* mi je bil vselej trden prijatelj na tem večnem rondoju, njegova pot pa se na srečo še ni ustavila."

Kaj vse nam lahko povedo stari *Planinski vestniki*?

Na prelomu stoletja je, kot vemo, potekala prava vojna za naše gore med Slovenci in Nemci, tj. tedanjo nemško govorečo manjšino in predvsem osovraženi nemškutarji. *Planinski vestnik* je septembra 1897 ogorčeno pisal, kako so svojo nemško zagrizenost kazali trije nemški dijaki iz Ljubljane, ki v Kocbekovi koči na Molički planini na oskrbnikov opomin

niso hoteli vpisati svojih imen v knjigo, čeprav so tam prenočili. Prav tako niso hoteli plačati prenočišča, pač pa le hrano.

Meteorološka opazovanja na Kredarici je SPD uvedla že kmalu po postavitvi kočice. Oktobra 1897 je bila objavljena zanimivost, da je po treh mesecih svoje delo zaključil društveni opazovalec

Pekovec (ki je bil hkrati tudi oskrbnik kočice). Ta je ugotavljal, da se je v tem času nekoliko poredil, počutil pa se je na splošno bolj zdravega, kot je bil prej. Le prvi mesec ga je malo bolela glava, verjetno zaradi redkega zraka.

Ob koncu leta 1897 je Jakob Aljaž v članku razmišljal o svoji veliki viziji – da bo nekoč na vrhu Triglava stal grand

leto je bilo naročnikov komaj še četrtnina članov. Janko Mlakar navaja za tisto leto podatek 854 naročnikov od skupno 3097 članov SPD.

Menjava generacij v SPD in prihod naslednje vojne

Leta 1931 je prišlo v samem SPD do večjih premikov. Skalaši so uspešno sprožili menjavo generacij v vodstvu planinske organizacije in razmišljanje je postalo naprednejše. To se je poznalo tudi pri urednikovanju, kjer so se uveljavile njihove zahteve po bolj atraktivnih (predvsem alpinističnih) vsebinah in večjem poudarku na fotografiji. Tominšek se je kot glavni urednik kljub temu obdržal, v vsebini pa je bilo poleg večje prisotnosti alpinizma zaznati tudi odprtost uredništva do leposlovja, ki so ga prispevali pisci iz vrst bralcev. Naj še omenim, da se je leta 1926 na mestu odgovornega urednika pojavil pisec hudomušnih planinskih dogodivščin Janko Mlakar. Skupaj z Josipom Tominškom sta *Planinski vestnik* pripeljala prav do praga druge svetovne vojne. Revija je imela tedaj tudi že dvakrat več strani kot ob začetku izhajanja. Aprila 1941 je bila Slovenija, kot tudi večji del Evrope, okupirana. Med drugo svetovno vojno je reviji presenetljivo uspelo ostati na površju kljub težkim razmeram in zapovedanemu kulturnemu molku.¹ Mesto urednika v tistih nevhvaležnih in nevarnih časih je prevzel pravnik in publicist dr. Arnošt Brilej. Bil je izkušen planinski funkcionar, v predvojnem obdobju je bil več let tajnik osrednjega odbora SPD, poleg tega pa še funkcionar Zveze planinskih društev Jugoslavije.

¹ Kulturni molk je na področju časopisja in revij veljal "Za publikacije, katerih izdajatelj sodelujejo z okupatorji, in tiste, katerih vsebina ni v skladu z interesi slovenskega naroda". Držala se ga je večina literarnih revij, med katere *Planinski vestnik* ni spadal.

Brilej je bil tudi vsestranski publicist. Po vojni je napisal *Priročnik za planince* (Ljubljana, 1950), še vedno pa so nam znani njegovi značilni grebrenski zemljevidi iz tistega časa.

Oblast po vojni se menja, težave ostanejo

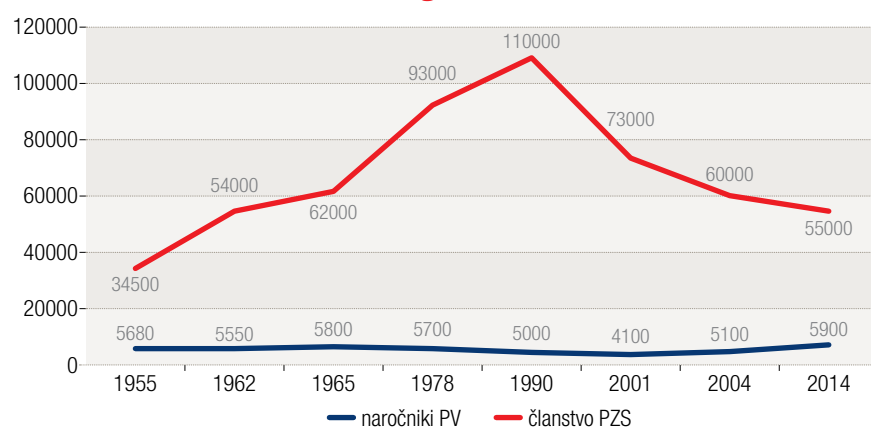
Revija je med vojno izhajala neredno in v zelo skrčenem obsegu. V letniku 1942 lahko preberemo obvestilo, da je zaradi odredbe oblasti o varčevanju s papirjem številka skrčena na zgolj dvanajst strani. Objave so bile popolnoma nevtralne in vojna v člankih praktično ni bila niti omenjena, zato niso motile italijanskih niti kasneje nemških okupacijskih oblasti. Najteže je bilo *Planinskemu vestniku* (in uredniku) zadnje leto, saj je za celo leto 1945 izšel le relativno obsežen *Planinski zbornik*, ki je nekaj več kot dvesto strani posvetil predvsem spominu na gornike, ki so preminili v vojni vihuri. Nato je prišla svoboda, z njo nova država, nova ureditev in seveda nova miselnost o "novem človeku", kot se je tedaj reklo. Razlogov za veselje je bilo mnogo, Slovencem so se ponovno razširila obzorja, saj smo dobili nazaj svojo Primorsko in gore, na katere se nismo mogli podajati celi dve desetletji.

24. februarja 1946 je potekala prva redna skupščina Planinskega društva Slovenije (sedanje ime Planinska zveza Slovenije je bilo sprejeto leto kasneje), na kateri je zagreti literarno-znanstveni odsek predlagal spremembo imena društvenega glasila *Planinski vestnik* v glasilo *Triglav*. *Planinski vestnik* je ravno praznoval 50-letnico izhajanja in predlog se je očitno nekemu zdel zelo primeren za slovo od "preživetih časov". Padel pa je tudi neutemeljen očitek, da je *Planinski vestnik* med okupacijo kršil kulturni molk (očitek je bil kasneje umaknjen, op. a.).

Čeprav je bilo ime *Triglav* na skupščini soglasno potrjeno, je prišlo do drugačnega preimenovanja. Tako je prva številka v letniku 1946 izšla z novim imenom *Gore in ljudje*. Kdo je botroval tej spremembi, verjetno ni več natančno znano. Novo ime se pri bralcih ni prijelo, bilo je tudi precej negotovanja in po dveh letih se je januarja 1948 na naslovnici znova pokazalo staro ime *Planinski vestnik*.

Članki pod uredništvom Arnošta Brileja (mimogrede – funkcija odgovornega urednika je po Tominškovi dobi prenehala) so postali času primerno bolj ideološko obarvani, zelo veliko je bilo alpinizma in tehničnih opisov, opazno je tudi povečanje strokovnih prispevkov. Vedno večjo

Članstvo v PZS in naklada *Planinskega vestnika*

Kaj vse nam lahko povedo stari *Planinski vestniki*?

hotel, do njega pa bo vozil električni vlak. Tako bo zaželeni vrh enostavno dostopen prav vsem ljudem, tudi tujim turistom. Elektrarna za potrebe železnice bi bila po njegovem lahko postavljena blizu nekdanje Baumbachove kočice, ki je nekoč stala na Logu v Trenti. Zanimivo pa, da je bila sto let po tem Aljaževem razmišljanju v Trenti res postavljena mala hidroelektrarna Krajcarica, in to prav blizu omenjene lokacije.

Vremenske neprilike niso le posledica našega odnosa do narave v zadnjih desetletjih. Leta 1898 je *Vestnik* poročal o "ciklonu", ki je hudo prizadel Jelovico. Po ocenah je bilo podrtih nad 100.000 dreves, škoda ogromna, poti pa neprehodne.

Električno vzpenjačo na Ljubljanski grad je nameraval zgraditi župan Hribar že

leta 1897, ljubljanska mestna občina je o gradnji, kot preberemo, razmišljala tudi leta 1905. Kot kaže, pa za izvedbo ni bilo sredstev kakor tudi za gondolo na Šmarno goro ne, o kateri se je govorilo v istem času. Dejansko je bila vzpenjača zgrajena šele leta 2006, vendar pa je medtem postal naš odnos do rekreacije in planinstva že popolnoma drugačen. Vzpon na Grad velja le za sprehod, na Šmarno goro pa Ljubljančani še vedno radi hodijo peš, za

vlogo je dobivalo varovanje narave, ki je prišlo močno v ospredje pri nameravani gradnji meteorološkega observatorija na vrhu Triglava. Brilej se je sam trudil in spodbujal tudi druge k večjemu kulturno-literarnemu delovanju v planinstvu.

Doba Tineta Orla

Po devetih letnikih je Brilej predal uredniško mesto slavistu, profesorju Tinetu Orlu, ki je zaznamoval naslednja tri desetletja (1950–1979) in v tem času tudi uredil rekordnih trideset letnikov. Orel, ki je bil ravnatelj na celjski gimnaziji, je revijo urejal iz Celja, kjer so jo dobro desetletje tudi tiskali. Bil je zelo pretanjen in natančen urednik, ki je po lastni izjavi vsako posamezno številko pred izidom prebral vsaj petkrat, da bi bila zagotovo brez napak. Orlova tridesetletna doba je obsegala največji zgodovinski razpon med uredniki, saj je pokrivala čas od let povojne obnove do leta, ko so naši himalajci dosegli svetovno odmeven vzpon na Everest. Slovenci smo v desetletjih po drugi svetovni vojni doživljali razmah delavskega in družbenega samoupravljanja, sčasoma pa se je začel izboljševati tudi življenjski standard in vedno več planincev je začelo odkrivati bolj oddaljena gorstva, kar se je poznalo pri vsebini revije.

V ospredje je z naraščanjem članstva PZS (ta je svoj višek doživela leta 1989, ko je štela celo 114.000 članov) prihajala predvsem množičnost, pri alpinizmu pa kvaliteten napredek v svetovnem merilu. Več prostora so dobile vzgojno-izobraževalne vsebine, Orel je uvedel nekatere stalne rubrike, kot so bili *Razgledi po svetu* in *Društvene novice*.

Med Orlovim urednikovanjem je opazen večji pojav leposlovnih spisov in poezije, predstavitev domače in tuje planinske literature, poročanja o nesrečah v gorah in o reševalni službi. Poleg naravovarstva zasledimo še strokovne članke s področja športne medicine in planinske opreme.

ARHIV MARJETE KERŠIČ SVETEL

Marjeta Keršič Svetel, nekdanja članica uredništva *Planinskega vestnika*, novinarka, naravovarstvenica, urednica televizijske oddaje *Gore in ljudje*: "Da neka revija tako rekoč neprekinjeno izhaja 120 let, je velik dosežek. 120 let *Planinskega vestnika* je obletnica, ki bi jo morali uvrstiti med pomembne kulturne mejnike. Kajti naša planinska revija v resnici je kulturni dosežek! Seveda se je *Planinski vestnik* od svojih začetkov zelo spremenil, tako po podobi kot po vsebini. Toda še zmeraj je planinski – revija je posvečena početju v gorah, ki je sicer za vsakogar malo drugačna ljubezen, ki pa ima vendarle pri vseh gorskih zaljubljenih veliko skupnega. Si lahko predstavljate, da bi 120 let redno izhajala mesečna revija o preskakovanju ovir ali o veslanju? Ne? O planinstvu pa izhaja – in nikoli ne zmanjka tem za nove vsebine. Če bi bilo planinstvo samo šport, to ne bi bilo mogoče. Izpeli bi se že zdavnaj."

ARHIV IZTOKA TOMAZINA

Iztok Tomazin, zdravnik gorski reševalec, alpinist in alpinistični smučar, pisec, fotograf: "Planinstvo, gorništvo, alpinizem ali kakorkoli imenujemo naš čudoviti, z gorami povezani način življenja, ne obstaja brez tesnega, globokega odnosa med naravo in ljudmi, pa tudi ne brez odnosov med gorniškimi zaljubljenici, navdušenci, simpatizerji, zasvojenci ali kakorkoli se že imenujejo ali jih imenujemo. Med zelo pomembnimi načini soustvarjanja in dokumentiranja teh odnosov, iz katerih se napajajo dejanja, kultura in zgodovina gorništva, pa tudi osebne in narodne identitete, je posredovanje izkušenj, doživetij, stališč, podatkov in marsičesa drugega, kar nas informira, bogati in spodbuja. Z besedo, s fotografijami, v zadnjem obdobju vse bolj tudi na druge načine. Najžlahtnejše in najstarejše, pa hkrati vse bolj vitalno, kar imamo Slovenci ubesedenega in fotografiranega na tem področju, je *Planinski vestnik*. Že 120 let."

FOTO EMIL PEVEC

Dušica Kunaver, profesorica angleščine in ruščine v pokoju, zbirateljica ljudskega izročila in etnološkega gradiva, avtorica in izdajateljica poljudnoznanstvenih in leposlovnih knjig: "Planinska zveza Slovenije je ena najstarejših in najbolj množičnih slovenskih organizacij, njeno glasilo pa je najstarejša slovenska revija, ki še izhaja. Neprekinjeno izhaja že 120 let in to ves čas v slovenskem jeziku – kar je svojstven rekord. Še več kot to! Naš *Planinski vestnik* je previharil 120 let trde zgodovine, previharil je prvo in drugo vojno, a mu je v vsem tem času skoraj v celoti uspelo ostati v gorah – "tisoč metrov visoko". V planinskem jeziku to pomeni "biti tisoč metrov nad dolinskimi problemi", kot so dnevna politika, razne ideologije, verske usmeritve in še marsikaj. Če na probleme pogledamo navzdol, z višine tisoč metrov, postanejo majhni, včasih tako majhni, da jih sploh več ni. Zato v *Planinskem vestniku* beremo le o lepoti gora, o gorskih cvetih, živalih in o človeku, ki naj še danes spoštljivo vstopa v svet, ki je bil nekdaj namenjen le bogovom in božanstvom."

Kaj vse nam lahko povedo stari *Planinski vestniki*?

rekreacijo. Zato tudi *Planinski vestnik* ob zagonu ljubljanske vzpenjače na Grad v letniku 2006 ni zapisal ničesar.

V članku Janka Mlakarja ob 60-letnici SPD lahko preberemo, da se je v koči pri Triglavskih jezerih, ki jo je bilo treba po koncu prve svetovne vojne vso izropano in zanemarjeno popolnoma obnoviti, neznan planinec za dlje časa naselil in jim

v peči pokuril vse skodle, ki jih je društvo že imelo pripravljene za prekritje strehe.

Leta 1921 so poročali, da se je čez novo jugoslovansko-italijansko mejo, predvsem čez nekatere gorske prehode, močno razpaslo tihotapstvo (kontraband). Planince so posvarili, da so bile za zavarovanje meje organizirane močne graničarske enote, ki so bile na zahtevo

vojske nameščene tudi v planinskih kočah v Bohinju (hotel Zlatorog), na Vršiču (Erjavčeva koča) in v Vratih (Aljažev dom). Planincem so odsvetovali hojo izven planinskih poti še posebno pozimi, ker bi jih lahko graničarji zamenjali za tihotapce. SPD je kasneje storilo vse, da bi se graničarska zasedba teh koč ukinila, kar se je zgodilo, ko je vojska zgradila lastne stražarnice. Planinarjenje v obmejnem pasu je bilo sicer kljub

Urednik Tine Orel je bil zelo vsestranski. Izkazal se je pri prevajanju tuje gorniške literature, s prispevki je sodeloval pri tujih gorniških publikacijah in bil član uredniškega odbora revije *Alpinismus*. S tem je vzpostavil mrežo za izmenjavo vesti s tujimi planinskimi revijami, kar je *Planinski vestnik* in slovensko planinsko udejstvovanje predstavilo svetu. Morda tudi zaradi njegove velike zaposlenosti (ne pozabimo, da je tako kot vsi ostali uredniki *Planinskega vestnika* to delo opravljal poleg svoje redne službe) se leta 1961 v kolofonu revije po dveh desetletjih ponovno pojavi navedba odgovornega urednika. To je bil Stanko Hribar, ki je funkcijo opravljal do konca Orlove dobe, ob koncu katere je bil *Planinski vestnik* z ukazom takratnega maršala Tita ob 80-letnici izhajanja nagrajen z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki (kot lahko preberemo v obrazložitvi, *Planinski vestnik*, 1979, str. 441) – za poseben prispevek k razvoju planinstva v Sloveniji. Hkrati je glavno odlikovanje sicer prejela uspešna himalajska odprava na Everest, kateri je maršal podelil red zaslug za narod z zlato zvezdo ...

V letih pričakovanja sprememb

Pod naslednjih šest letnikov (1980–1985) se je podpisoval profesor Marijan Krišelj, ki je združil funkcijo glavnega in odgovornega urednika, tako kot je to še danes. Krišelj je bil diplomirani slavist, predavatelj na fakulteti za družbene vede, sicer pa dolgoletni novinar in urednik II. programa na Radiu Slovenija, kjer je uvedel zelo poslušano planinsko rubriko *Odmevi z gora*. Ta je preko radijskih valov več kot petnajst let ažurno spremljala dogajanje v planinstvu in planinski organizaciji. Napisal je več planinskih publikacij, njegovo urednikovanje je zaznamovalo čas, ko so se tudi v naših gorah in v slovenskem planinstvu najavljale prihajajoče spremembe.

Nasledil ga je Milan Cilenšek, ki je opravljal delo lektorja pri mariborskem *Večeru*, po besedah Toneta Strojina v knjigi *Zgodovina slovenskega planinstva* pa je k *Planinskemu vestniku* prišel pravzaprav v vlogi mentorja. Urednikoval je vsega eno leto (1986), kar je najkrajša doba med le osmimi uredniki, ki so se zvrstili v teh stodvajsetih letih. Med njegovim urednikovanjem se je nekoliko spremenila grafična podoba, iz vsebine pa veje predvsem množičnost na vseh segmentih planinstva, ki je bila v tistem času rekordna.

Konec stare države in spremembe nekih vrednot

Marjan Raztresen je urejal revijo naslednjih petnajst letnikov (1986–2001). Bil je poklicni novinar, ki je redno ali občasno sodeloval z večino naših tedanjih pomembnejših časopisov in revij. Leta 1979, ko je bil osvojen Everest, ga je uredništvo *Dela* in *Teleksa* kot novinarja poslalo s himalajsko odpravo, da bi iz prve roke poročal o osvajanju najvišje gore sveta. Po vrnitvi je o dogodkih napisal knjižno uspešnico z naslovom *Kruta gora*, ki je bila razprodana v za današnji čas popolnoma nepredstavljivih 10.000 izvodih. Med Raztresnovim urednikovanjem so ponovno napočili časi velikih sprememb. Slovenija je dosanjala svoje sanje in postala samostojna država. Planinska zveza Slovenije je ob zaostrovanju

Uporaba elektronskega kazala

Arhiv vseh *Planinskih vestnikov* je fizično izredno obsežen, zato ga je v iskanju določenih podatkov praktično nemogoče pregledati. Do danes je namreč izšlo okoli 1300 števil na več kot 55.000 straneh. Postavljene ena na drugo v višino merijo malce manj kot 4 metre, njihova skupna teža pa znaša okoli 120 kilogramov. Z elektronskim kazalom lahko iščemo po vsebinah vseh *Planinskih vestnikov* od leta 1895 naprej, objave lahko preberemo v formatu pdf. V vseh pdf datotekah so besedila tudi prepoznana (OCR). Iskalnik (okence zgoraj desno) bo našel iskano besedo v naslovih in podnaslovih objav, med njihovimi avtorji, ključnimi besedami in nastopajočimi osebami ali imeni gora. Vpišemo želeno besedo in kliknemo Išči. Najdeni seznam objav lahko nato še skrijemo z uporabo filtra rezultatov (okence nad seznamom). Ko vpišemo pojem v filter, se zadetki samodejno skrijajo. Primer: Zanima nas, kaj je bilo v teh 120 letih v *Planinskem vestniku* napisanega o gori Jalovec v povezavi z Juliusom Kugyjem. V iskalnik najprej vpišemo pojem jalovec in ta nam takoj najde 337 zadetkov v obliki raznih člankov, fotografij, skic ... Nato v filter vpišemo še kugy in ostane nam le še 8 zadetkov, ki jih lahko pregledamo vsakega posebej preko povezave.

Kazalo vseh objav v Planinskih vestnikih

Število zadetkov: 337
Filter rezultatov: kaj

Izdaja	Stran	Zvrst	Naslov	Avtor	Gore	Nastopajoči	Leto
1990/03	113	Foto < 1/2 strani	Kugyjevo odpravo na JALOVEC so po 92 letih v živo zalogali Zlatko Budnar, Samo Čušnar, Miha Bobič, Aleš Bobič in Ivan Mušič, vsi gorski reševalci iz Rateč in Kranjske Gore	Mirko Kumbič	JALOVEC	Isabel Kuhnert, Samo Čušnar, Miha Bobič, Aleš Bobič, Ivan Mušič	2014 2013 2011 2010 2009 2008
2003/11	35	Foto > 1/3 in < 1/2 str.	Kugy je pol stoletja zve v svojo ljubljeno goro – JALOVEC.	Zarko Avčič	JALOVEC	Trinka	2007
2007/11	9	Foto < 1/2 strani	Kugyjevi spomeniki	Aleksa Vašar	JALOVEC	Trinka	2006 2005 2004
1990/01	34-35	Dobričevje e gora	Dobier dan, gospod Kugy!	Mojca Tavcar	JALOVEC	Trinka	2003
1993/02	113-114	Filmi, kulturne	Vzpon po 92 letih	Mirko Kumbič	JALOVEC	Julius Kugy	2002
2007/10	17	Foto cela stran	Kugyjevi spomeniki v Trenti	Dan Brkič	JALOVEC		2001
2008/06		Foto naslovnica	Spomenik Julusu Kugyja v Trenti	Vladimir Haljan	JALOVEC		2000
2008/09	20-21	Foto dvostranska	Spomenik dr. Julusu Kugyju v Trenti	Mirko Bijačič	JALOVEC		1999 1998

Kaj vse nam lahko povedo stari *Planinski vestniki*?

urejenim in veljavnim legitimacijam precej nevarno početje, saj je neki drugi pisec v spominskih zapisal, da graničarji z juga enostavno niso mogli razumeti, čemu bi se nekdo, ki ima poštene namene, pozimi prostovoljno mučil v zasneženih in nevarnih gorah.

Vestnik je poročal, kako je prišel maja 1922 jugoslovanski kralj Aleksander na

Pokljuko, da bi uplenil divjega petelina. Prespal je v lovski koči pri Mrzlem studencu in zgodaj zjutraj je z nekim izkušnim gozdarjem krenil na lov. Junaško sta gazila skozi preko meter visoko snežno odejo in zasledila več pojočih petelinov, ki pa so se vsakokrat splašali in odleteli, ker so jih na nevarnost opozarjale bolj previdne kure. Kralj je menda popolnoma besnega gozdarja, ki se je čutil odgovornega, pomiril, da so pač vedno "kure tiste,

ki zbegajo petelina". Menda se ni preveč sekiral, da se je v dolino vrnil brez trofeje.

Nekdo je oktobra 1922 opisal vzpon na Krn, ki je bil tedaj že na italijanski strani meje. Italijani so v letih po koncu prve vojne na Rdečem robu še vedno iskali padle vojake ter jih v vrečah s konji odnašali v dolino pokopat. Po pripovedovanju pisca je vse naokoli še ležalo

razmer in vojaškemu napadu pretrgala vse stike s Planinsko zvezo Jugoslavije in tudi pri *Planinskem vestniku* se je ponovno, po dobrem stoletju izhajanja, prebudil nacionalni naboj.

Planinstvo in odnos do planinstva sta se z novo ureditvijo nepreklicno spremenila, prav tako vrednote, za katerimi smo po novem stremeli potrošniki. Množičnost v planinstvu je začela drastično upadati, v ospredje so hoteli posamezniki, v večji meri se je pojavil ekstremizem in lov na rekorde, kar je seglo tudi v gore.

Poslej se je več pisalo o etiki planinstva in o naravovarstvu, pojavila se je komercializacija alpinističnih odprav in tudi planinskih koč. Vsebina *Vestnika* je ostala osnovna, izobraževalno-informativna, bolj prisotne so bile polemike glede očitno spremenjenega odnosa do gora, zlasti pri alpinizmu, kar naj bi bila posledica sodobne potrošniške družbe.

Pride čas, ko je treba storiti korak naprej

Planinski vestnik je ob koncu Rزتresnovega obdobja še vedno predstavljal glasilo planinske organizacije, katere članstvo je na prelomu tisočletja zdrsnilo že pod številko 75.000. Časi kljub velikim pričakovanjem niso bili rožnati in z upadom naročnikov se je soočala tudi revija, ki se je dejansko znašla na nekem robu. Grafično, oblikovno in tudi vsebinsko je obstala v nekih prejšnjih časih. Veliko pove že podatek, da so se prve barvne fotografije v notranjosti objavile šele leta 2001, nekaj mesecev pred koncem Rزتresnovega urednikovanja. Kot je tedaj zapisal v svojem uredniškem komentarju, je bil *Planinski vestnik* v vsej zgodovini prej klasično resen kot napreden, kar je bilo v glavnem treba pripisati večnemu pomanjkanju denarja za razkošnejše oblikovanje.

"Ta številka je zadnja, ki jo tiskamo črno-belo, od prihodnje številke bodo na vse

FOTO: DRAGO VIDEMŠEK

Boštjan Videmšek, vojni poročevalec, novinar časnika Delo, avtor več knjig, športni navdušenec, ultramaratonec in ljubitelj narave, predvsem gora: "*Planinski vestnik* je najlažji nahrbtnik, ki si ga lahko pohodnik omisli. Je tudi nosilec spomenice, brez katerega si je težko predstavljati edini pravi slovenski nacionalni šport – hribolazništvo v vseh mogočih oblikah. Neprecenljivo neizogibno čtivo za vsak korak."

ARHIV: MARJETE KLEMENC

Marjeta Klemenc, samostojna novinarka, televizijska voditeljica TV Slovenija, gornica in popotnica: "Čestitke PZS in uredništvu, da ste uspeli ohraniti *Planinski vestnik* tako dolgo. Naj bo to vzpodbuda in izziv tudi za naprej. Zame je *Planinski vestnik* ena tistih knjižic, ki vedno pride prav in si je zato že davno našla svoj meter prostora na knjižni polici. PV je namreč tudi čez leta (in desetletja) zanimiv in uporaben. Predvsem pa, se mi zdi, je to časopis, ki obvešča in hkrati vzgaja."

ARHIV: MARTINE ČUFAR POTARD

Martina Čufar Potard, slovenska športna plezalka, zunanja sodelavka *Planinskega vestnika*, Slovenka, živeča v Chamonixu: "Da neka revija v Sloveniji praznuje 120-letnico, mora zagotovo biti tesno povezana z dušo naroda. A samo to ni zadosti; za njo morajo stati zagnani uredniki, ki ji dajo karizmo, saj le tako lahko preživi napad revij in novic v elektronski obliki. *Planinski vestnik* vse to gotovo ima. Z bogato in pestro vsebino poskrbi, da prav vsak najde nekaj zase, pa naj bodo to ljubitelji himalajizma ali gorske botanike, zgodovine alpinizma ali najnovejših dosežkov športnih plezalcev. Kar tako naprej! "

straneh natisnjene barvne fotografije in ilustracije. Nekaj let so trajali pogovori o tem preskoku."

Planinski vestnik je torej vztrajal pri konzervativni grafični podobi vse do tretjega tisočletja in prve številke svojega stoprvega letnika. Pomanjkljivosti zaradi tega dolgega vztrajanja se je zelo dobro zavedal tudi urednik.

"Odslej bomo naposled lahko objavljali tudi večje kakovostne fotografije,

kakršne bi že dolgo želeli objavljati številni planinski fotografi. Sicer pa bodo tudi pisci krajših besedil zdaj z večjim zadovoljstvom svoje prispevke opremljali s fotografijami, ki bodo natančneje prikazovale opisane ljudi in pokrajino. (*Planinski vestnik*, 2000, št.12, str. 514) Tega leta je bil sprejet tudi predlog, ki je veljal do konca lanskega leta, namreč, da je postal *Planinski vestnik* del A članarine PZS.

Kaj vse nam lahko povedo stari *Planinski vestniki*?

orožje, ročne granate in ostale vojaške stvari, pred vojno markirane planinske poti pa so zaradi pogostega granatiranja skorajda izgubile.

V isti številki beremo tudi moralno razmišljanje neznanega pisca, da bi morali v vseh planinskih kočah prepovedati alkohol, saj veliko ljudi prihaja tja zgolj zaradi hrupnega veseljačenja,

zaradi katerega pošteni planinci ponoči ne morejo spati. Prav tako pravi, da bi morali iz koč odločno izgnati parčke, ki očitno v planinske kočice hodijo zgolj "špogati zaljubljenost".

V letih po prvi svetovni vojni so nekaj časa v *Planinskem vestniku* izhajali tudi članki v hrvaščini. Povzeti so bili iz revije, ki jo je izdajala hrvaška planinska

zveza. Šlo je za vpliv t. i. jugoslovanskega razmišljanja, ki je imelo tudi v vrstah naših planinskih funkcionarjev nekaj zvestih pripadnikov. Na občnem zboru leta 1922 je neki tak odbornik celo predlagal, da bi začeli planinske izkaznice SPD tiskati v "službenem jugoslovanskem jeziku", SPD pa bi se preimenovala v Jugoslovansko planinsko društvo, s čimer bi lažje prišli tudi do kakšnih državnih sredstev. Vendar pa je bil

Prijatliji prašajo me, kam?

Septembra 2001 je uredniške škarje prijel aktualni urednik Vladimir Habjan, diplomirani sociolog in novinar revije in spletnega portala *Naš stik*, sicer pa uspešen planinski publicist in fotograf. Zavedal se je, da je napočil čas za večje spremembe, zato je okoli sebe zbral popolnoma nov uredniški odbor, ki se je postopno lotil največje prenove revije vse od začetka. Ob svojem nastopu je Habjan zapisal, da bo *Planinski vestnik* revija, "ki bralca informira o planinstvu, alpinizmu in sorodnih dejavnostih doma in v tujini, ga vzgaja, poučuje, kulturno bogati ter obvešča o dejavnostih Planinske zveze Slovenije. Takšna vsebinska raznolikost je namreč tudi splošno uveljavljena praksa večine gorniških revij po svetu." (*Planinski vestnik*, 2001, št. 9, str. 370) Novi urednik je kot prvi uvedel pravo delitev dela v uredništvu, kar se je dolgoročno obrestovalo. Temeljita prenova je prinesla grafično, oblikovno, vsebinsko in tudi marketinško preobrazbo revije. Število strani se je z 48 povečalo na 64. Že takoj leta 2001 je dobila revija tudi svojo spletno stran, in sicer v okviru

spletne strani PZS. Od leta 2010 dalje je bil *Planinski vestnik* tiskan v večjem formatu in s tem postal primerljiv z najuglednejšimi gorniški revijami v tujini. Leto kasneje je bila končana še digitalizacija.

Tudi pod Habjanovim urednikovanjem *Planinski vestnik* ostaja glasilo PZS, hkrati pa si je nadel naziv *Revija za ljubitelje gora*, kar mu v tej kvalitetni obliki bolj ustreza, saj ima izraz glasilo tudi po SSKJ nekoliko manjvreden predznak (**glasilo** – tiskano ali pisano sredstvo za razširjanje idej kake skupine, organizacije).

Planinski vestnik je tako postal revija v pravem pomenu besede. Danes bi jo lahko opredelili, da ima značilnosti strokovno-informativne revije, ki v svojem bistvu ostaja glasilo izdajatelja. Bralca skuša s strokovno-izobraževalnimi članki vzgajati, z leposlovjem in odlično fotografijo kulturno izobraževati, osvešča ga v okoljevarstvenem duhu in z zgodovinskimi članki pomembno prispeva k poznavanju slovenskega planinstva in njegove vloge v razburkani preteklosti. Z opisi izletov v sredici revije pa ga

Uredništvo *Planinskega vestnika* leta 2014 v Slovenskem planinskem muzeju. Od leve: Irena Mušič Habjan, Zdenka Mihelič, Emil Pevec, Mire Steinbuch, Andrej Mašera, glavni urednik Vladimir Habjan, Marjan Bradeško, Tina Leskošek in Dušan Škodič. Manjkata Mateja Pate in Marta Krejan Čokl.

Arhiv PV

varno usmerja na planinskih poteh, kar je za vsakega obiskovalca gorskega sveta pravzaprav najpomembnejše.

Vse imamo na svetovnem spletu

Kot enega najpomembnejših dosežkov moramo ponovno omeniti digitalizacijo vseh starih letnikov, ki so sedaj prosto dostopni na svetovnem spletu. Ideja, da bi človek lahko našel zelene podatke ali članke iz tako obsežnega arhiva, je seveda že zelo stara. Osrednje društvo SPD je denimo leta 1940 objavilo *Splošno kazalo za prvih 40 letnikov Planinskega vestnika*, ki ga je uredil Josip Wester, isti avtor je nato uredil še kazalo za naslednje desetletje. Splošni kazali za šesto in sedmo desetletje je uredil Vilko

Kaj vse nam lahko povedo stari *Planinski vestniki*?

tedanji predsednik Fran Tominšek toliko pameten, da tega predloga sploh ni hotel dati na glasovanje.

Vse do prve svetovne vojne so bili obiskovalci gora pri nas poimenovani kot "turisti" (planinska tura, turist). Po vključitvi v kraljevino Jugoslavijo urednik Josip Tominšek aprila 1929 ugotavlja, da je po tem dogodku v slovenščino zašlo

mного tujk, med njimi tudi izraz za turista, ki je po definiciji "popotnik, ki ne potuje zaradi posla". Zaradi razvoja turizma in povečevanja tujskega prometa je poslej pri pisanju prihajalo do nejasnosti, zato so se v *Planinskem vestniku* odločili, da bodo za obiskovalce v prihodnje uporabljali le dva izraza: planinec ali alpinist. Obenem Tominšek ne ostane brez pomislov pri planincu, saj iti v planino pri nas od nekdaj pomeni gnati živino na

planinsko pašo. Zaradi tedanjega porasta živinoreje (in tudi zahajanja ljudi v gore) ter zamenjevanja planinstva hribolazcev s planinstvom na pašnih planinah ugotavlja, da naj se zahajanje v gore imenuje planinstvo, ukvarjanje s pašo na planinah pa planšarstvo.

Še vedno uporabni, a danes že nekoliko pozabljeni viseči most čez Savo v Mednem

Mazi. V našem času pa nam je na srečo priskočila na pomoč nova tehnologija ... Vodja zahtevnega projekta digitalizacije je bil član uredniškega odbora Andrej Stritar, ki mu jo je skupaj s sodelavci uspelo dokončati v nekaj letih. Glavni problem je bil seveda denar, saj je bilo treba vsako od revij razrezati in nato poskenirati stran za stranjo. Tako dobljeni pdf format pa naložiti v spletno kazalo, kjer je revija postala dostopna na naslovu www.pvkazalo.si.

Zahtevni projekt se je začel uresničevati leta 2006, ko je začelo šestnajst honorarnih vnašalcev najprej vnašati elektronsko kazalo vseh dosedanjih objav (vse naslove prispevkov, fotografije, avtorje, nastopajoče osebe, imena gora in vrsto objave). Samo za to so porabili več kot eno leto. Leta 2008 so se končno lotili skeniranja vseh revij od leta 1895 do 2001, naslednjih pa ni bilo več treba, saj so bile že v elektronski obliki.

Sledila je ponovna zagata z denarjem, ki se je rešila leta 2011, ko so prišla sredstva iz Fundacije za šport in iz Planinskega sklada PZS. Tako so od tedaj preko elektronskega kazala dostopne vse številke *Planinskega vestnika*, z izjemo vsakega zadnjega natisnjene letnika. Z iskalnikom in filtrom je tako možno iskanje po posameznih besedah iz naslovov in podnaslovov člankov ter po imenih nastopajočih ljudi ali gora.

ARHIV LUCIJE FATUR

Lucija Fatur, novinarka in voditeljica na 1. programu Radia Slovenija, ljubiteljica gora in športa: "120 let *Planinskega vestnika* dokazuje dvoje – da Slovenci res radi zahajamo v gore in da svoje znanje in vedenje o tem že generacija za generacijo rada širi, deli z drugimi svoja doživetja in izkušnje. Vsekakor ima *Planinski vestnik* poleg zanimivega branja tudi močan etični in izobraževalni učinek. Tudi tisti, ki gore občudujejo le od daleč, se z branjem lahko približajo občutku in doživetjem, ki jih ponujajo planinske poti, in spoznavajo značilnosti gorstev. Nenazadnje je bil *Planinski vestnik* moj sopotnik pri pripravi diplomske naloge. Vse najboljše za prvih 120 in tako uspešno še naprej!"

ARHIV MINE MARKOVIČ

Mina Markovič, vrhunska športna plezalka: "*Planinski vestnik* spremljam, ampak priznam, da bolj površno. Vsekakor pa ga, ko imam kaj časa, rada prelistam in preberem kakšen zanimiv članek. Je pa edina takšna revija, ki pokriva planinsko tematiko pri nas in ji uspeva že nekaj časa, tako da – le tako naprej!"

ARHIV ANDREJA DEKLEVA

Andrej Dekleva, urednik gorskokolesarske spletne strani mtb.si: "Življenje je gora, ne plaža, je izrek s šaljivo besedno igro, ki se bolje sliši v angleškem izvirniku. Hribovci smo hribovci, pa če smo na dveh nogah ali na dveh kolesih. In v *Planinskem vestniku* vsaka podvrsta hribovca najde kaj zase. Konec koncev je star skoraj toliko kot *safety bike*, kolo z verigo!"

V pričakovanju prihodnosti

Ob sedanjem visokem jubileju se *Planinski vestnik* še vedno sooča s težavami, ki jih je trpel v mladosti in tudi nove starostne tegobe mu niso prihranjene. Vse to je naša najstarejša revija že doživela in preživela. Po štirinajstih letih je namreč naročnina na *Planinski vestnik* izpadla iz A-članarine PZS, saj je po novem dobilo prednost boljše zavarovanje planincev, ki hodijo v tuje gore. Konkurenca na vseh področjih je huda. In če je nekoč boj naše

planinske organizacije s tujimi potekal preko gradnje planinskih koč in poti, sedaj očitno poteka preko zavarovalnic, ki nas lahko zavarujejo proti vsemu – razen proti samim sebi nas ne morejo. A na uredništvu smo prepričani, da bo tudi to, čeprav s časovnim zamikom, nekoč postal komaj omembe vreden trenutek zgodovine naše najstarejše planinske revije. Mi se bomo še naprej trudili za naše bralce in tisti, ki nas bodo nasledili, prav tako! ○

Viri:

Evgen Lovšin: *Sedem desetletij Planinskega vestnika*. PV, 1967, str. 109–119, 174–180.

Janko Mlakar: *60 let slovenskega planinstva*. PV, 1953, str. 209–221, 242–254, 292–305, 392–405, 486–497, 577–582, 625–631, 691–699.

Ob 80-letnici *Planinskega vestnika*. PV, 1975, str. 695–703.

Tone Strojín: *Zgodovina slovenskega planinstva*, Radovljica, Didakta, 2009.

Aljoša Rehar: *Planinski vestnik skozi čas*. Diplomsko delo, Ljubljana, 2004.

Kaj vse nam lahko povedo stari *Planinski vestniki*?

(zgrajen leta 1934 za gostilno Cirman) je bil včasih zelo pomemben za obiskovalce Šmarne gore. Predvsem Ljubljanci so se do izhodišča vozili z vlakom. V Mednem je bila zato narejena nova železniška postaja, za prečkanje Save pa lep viseči most, ki ga je zgradilo Prometno društvo Medno-Tacen. Leta 1940 ga je predalo v trajno last SPD, ki ga je nekaj let kasneje nadgradilo še s streho ter tako leseni del zaščitilo pred propadanjem.

Takoj po koncu druge svetovne vojne se je veliko govorilo tudi o gradnji meteorološkega observatorija na samem vrhu Triglava in o projektu triglavskih žičnic, saj so bila na celotnem območju načrtovana velika smučišča. Na srečo pa smo naše gore v večji meri uspeli ohraniti takšne, kot so, veliko tudi po zaslugi pisanja v *Planinskem vestniku*, ki je posredoval novo poimenovani

Planinski zvezi Slovenije mnenja bolj ozaveščenih obiskovalcev gora, ki so takšne megalomanske projekte počasi ohladili ...

Dušán Škodič

